PARTNERSTVÁ A ICH VÝZNAM V REGIONÁLNOHOM ROZVOJI NITRIANSKEHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

Hilda Kramáreková, Gabriela Szabóová

Abstract

The aim of this paper is the identification and analysis of partnerships in the Nitra Self-governing Region which are important for its regional development. The paper contains information from the database of partner's municipalities and towns of the Nitra Self-governing Region focusing on partnerships with Hungary. It also deals with the list of countries, districts, and regions with partnerships.

Keywords: Nitra Self-governing Region, partnerships, partner's regions, regional development

Úvod

Jedným z princípov fungovania Európskej únie (EÚ) je partnerstvo, ktoré možno charakterizovať ako uznanie dôležitosti iných ľudí a organizácií pri dosahovaní vytýčených cieľov. Je to spolupráca v hľadaní riešení na určitý problém na základe spoločnej dohody. Dohoda medzi partnermi definuje úlohy partnerov a popisuje spoločné ciele. Riešenie cieľov má byť také, aby z neho profitovali všetky zúčastnení partneri.

Regionálny rozvoj je typickou oblasťou, kde nie je možné zabezpečovať riešenie problémov len rozhodnutiami či účasťou v rámci jedného sektora, či už verejného, podnikateľského alebo tretieho sektora. Schopnosť spolupracovať s ostatnými partnermi sa tak stáva nevyhnutnou podmienkou pre všetky inštitúcie občianskej spoločnosti. Multisektorové partnerstvá, založené na spolupráci verejného, podnikateľského a neziskového sektora, sú pokladané za nevyhnutný štandard v regionálnom rozvoji. Úspech partnerstva je založený na vzájomnej prosperite a nových hodnotách pre každého partnera a závisí od pevných väzieb medzi jednotlivými partnermi. Cieľom je dosiahnutie aktivít, ktoré by partneri nemohli úspešne realizovať samostatne (Hrivňák, red., 2001).

Cieľom príspevku je identifikácia a analýza partnerstiev v Nitrianskom samosprávnom kraji (NSK), ktoré sú z hľadiska jeho regionálneho rozvoja veľmi dôležité. Keďže kraj je národnostne zmiešané územie, kde sa stretávajú rôzne kultúry, hlavne slovenská a maďarská, z hľadiska prosperity regiónu je dôležité, aby boli prehľbované priateľské a prosperujúce partnerské vzťahy nielen na lokálnej a subregionálnej úrovni, ale aj na úrovni euroregiónov.

Teoreticko-metodické východiská

Problematicou partnerstiev v najširšom slova zmysle, ako aj ich rôznorodými aspektmi, vrátane ich typizácie, sa zaoberali viacerí autori v publikácii „Spoločná vec“ (Hrivňák, red., 2001). Ďalšími významnými zdrojmi informácií boli publikácie „Stratégia budovania zahraničných vzťahov a cezhraničnej spolupráce Nitrianskeho samosprávneho kraja“ (Balko, Kramáreková, Dubcová, 2008), „Regionálny rozvoj a regionálna politika Európskej únie a Slovenska“ (Rajčáková, 2009) a „Program rozvoja NSK 2012-2018“ (www.unsk.sk, 2012a).

Pre získavanie údajov o jednotlivých okresoch NSK sme využívali internetové stránky www.obce.info, o partnerských obciach miest a obcí NSK zo stránok mestských a obecných úradov, resp. z osobnej komunikácie. Zahraničné partnerské regióny NSK sme identifikovali prostredníctvom internetovej stránky NSK (www.unsk.sk, 2012b).

Z metodického hľadiska sme pracovali metódou systematizácie nazhromaždených a vyselektovaných údajov z rôznych informačných zdrojov. Zo získaných údajov sme vytvorili tabuľky a mapy, ktoré sme interpretovali.

Identifikácia a analýza partnerstiev Nitrianskeho samosprávneho kraja

V NSK sme zistili 175 rôznych partnerstiev, z toho 66 predstavovalo partnerstvo miest a 109 partnerstvo obcí. Prehľad zahraničnej spolupráce v NSK podľa počtu partnerstiev, štátov a okresov charakterizuje tab. 1.

Polovicu partnerstiev podľa štátov predstavovali partnerstvá s Maďarskom (50%), partnerstvá s Českou republikou tvorili 13%, 8% predstavovali vnútroštátne partnerstvá a partnerstvá s Rumunskom, 6% bolo partnerstiev s Poľskom, partnerstvá so Srbskom, Nemeckom a Francúzskom tvorili po 2%. Ostatné partnerstvá (so štátmi Austrália, Fínsko, Holandsko, Chorvátsko, Macedónsko, Rakúsko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo, Taliansko, Ukrajina, USA – keďže boli s nimi vytvorené maximálne 2 partnerstvá) tvorili 9% z celkového počtu partnerstiev.

V rámci NSK podľa okresov môžeme konštatovať, že najviac partnerstiev bolo vytvorených v okrese Nové Zámky a Šaľa (21%). Za nimi nasleduje okres Komárno (17%), okres Levice (16%), okres Nitra (15%). Najmenej partnerstiev je vytvorených v okresoch Zlaté Moravce a Topoľčany (5%).

Okresy Komárno (76%), Levice (57%), Šaľa (51%), Nové Zámky (49%) a Nitra (45%) udržiujú najviac kontaktov s Maďarskom, okres Topoľčany s Nemeckom a okres Zlaté Moravce s Českou republikou. S Českou republikou mali druhý najväčší počet kontaktov okresy Nové Zámky (16%), Nitra (15%), Komárno (10%). S Poľskom najviac kontaktov udržiuje okres Zlaté Moravce a s Rumunskom okres Šaľa. Z uvedeného vyplýva, že NSK má najviac kontaktov so štátmi v poradí

Maďarsko, Česká republika, Rumunsko a Poľsko, t.j. prevažne so štátmi Vyšehradskej štvorky (okrem Rumunska). Dôvodmi partnerstiev sú geografická poloha, spoločný, resp. podobný historický a ekonomický vývoj štátov a pod.

Tab. 1: Počet partnerstiev Nitrianskeho samosprávneho kraja v roku 2012

Table 1: Number of partnerships of the Nitra Self-governing Region in 2012

Č.	Štát	Okresy							Spolu
		KN	LV	NR	NZ	SA	TO	ZM	
1	Austrália	-	-	1	-	-	-	-	1
2	Česká republika	3	2	4	6	1	1	5	22
3	Fínsko	1	-	-	-	1	-	-	2
4	Francúzsko	-	2	1	-	-	1	-	4
5	Holandsko	-	-	1	-	-	-	-	1
6	Chorvátsko	-	-	1	-	-	-	1	2
7	Macedónsko	-	-	-	-	-	1	-	1
8	Maďarsko	22	15	12	18	19	1	-	87
9	Nemecko	1	1	-	-	-	2	-	4
10	Poľsko	-	2	1	3	1	1	2	10
11	Rakúsko	-	-	-	-	1	-	1	2
12	Rumunsko	1	2	1	2	8	-	-	14
13	Slovensko	1	2	2	3	4	2	-	14
14	Slovinsko	-	-	-	1	1	-	-	2
15	Spojené kráľovstvo	-	1	-	-	-	-	-	1
16	Srbsko	-	-	2	2	-	-	-	4
17	Taliansko	-	-	-	1	-	-	-	1
18	Ukrajina	-	-	-	1	1	-	-	2
19	USA	-	-	1	-	-	-	-	1
Spolu		29	27	27	37	37	9	9	175

Zdroj: vlastné spracovanie, 2012

Na mape 1 sú znázornené mestá a obce NSK, ktoré majú podpísané partnerské zmluvy. Viac ako päť partnerstiev sme zistili pri okresných mestách a pri obciach s vysokým podielom maďarskej menšiny (Strekov, Tvrdošovce, Kráľová nad Váhom, výnimkou sú Tekovské Lužany). Obce so štyrmi partnerstvami sa nachádzajú na juhu NSK (Zemné, Vlčany, Žihárec, Modrany). Pre strednú časť kraja je charakteristické jedno až tri partnerstvá. Tieto obce sa nachádzajú hlavne v zázemí Nitry (Jelenec, Koliňany, Pohranice, Štitáre, Žirany). V južnej časti NSK sú partnerstvá vytvorené hlavne s Maďarskom, dôvodom čoho môže byť spoločný historický vývoj, kultúrne zvyky a podobné geografické podmienky územia. Najviac obcí, ktoré majú podpísanú partnerskú spoluprácu, sa

nachádza v okrese Komárno a v južnej časti okresov Šaľa a Nové Zámky, najmenej v okrese Topoľčany.

Mapa 1: Partnerstvá Nitrianskeho samosprávneho kraja

Map 1: Partnerships of the Nitra Self-governing Region

Zdroj: vlastné spracovanie, 2012, ArcGis 9.3

Z 15-tich miest NSK 13 udržiava partnerské kontakty so 18-timi štátmi, mestá Šurany a Hurbanovo nemajú uzavretú žiadnu zmluvu o partnerskej

spolupráci. Celkovo sme zistili 66 partnerstiev miest, z toho 5 bolo vnútroštátnych partnerstiev.

Mestá sa pri budovaní partnerstiev orientujú na Českú republiku (24%) a na Maďarsko (23%). Dôvodom môže byť fakt, že mestá s prevahou občanov slovenskej národnosti (Nitra, Zlaté Moravce) vytvorili väčší počet partnerstiev s Českou republikou ako mestá s prevahou maďarskej národnosti (Komárno, Kolárovo, Želiezovce, Šahy) s Maďarskom, prípadne vytvorili partnerstvá aj s Českou republikou aj s Maďarskom (mestá Nové Zámky, Štúrovo, Šaľa, Levice, Topoľčany). Intenzívne kontakty sú vytvorené aj s Poľskom (13%), menej s Francúzskom, Nemeckom, Rumunskom a Srbskom (všetky po 5%). Kategóriu „iné“ tvorili štáty Austrália, Fínsko, Holandsko, Chorvátsko, Macedónsko, Rakúsko, Slovinsko, Taliansko, Ukrajina a USA. V týchto štátoch sú v každom po jednom alebo po dvoch partnerstvách.

Štyridsaťpäť obcí NSK udržiava partnerské kontakty s 12 štátmi. Zistili sme 109 partnerstiev obcí, z toho 9 bolo vnútroštátnych partnerstiev.

Obce sa pri budovaní partnerstiev orientujú v prevažnej miere na Maďarsko (73%). Nakoľko väčšina partnerstiev je budovaných v obciach na juhu NSK, kde prevláda maďarská menšina, jednoznačným dôvodom tejto prevahy sú kultúrno-historické korene. Menej intenzívne sú kontakty s Rumunskom (10%). Spomenúť možno ešte Českú republiku (6%), na ktorú sa orientujú hlavne obce severnejších okresov (Zlaté Moravce, Nitra) a niektoré obce okresu Nové Zámky. Kategória „iné“ bola vytvorená zo štátov Francúzsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo, Srbsko, Ukrajina. S každým z týchto štátov bolo uzatvorené jedno partnerstvo, s Poľskom dve.

Porovnaním partnerstiev miest a obcí sme zistili, že mestá sa orientujú na Českú republiku a Maďarsko v rovnakej miere a obce jednoznačne na Maďarsko.

Keďže orientácia partnerstiev na Maďarsko je značná, detailnejšie sme analyzovali aj partnerstvá miest a obcí NSK s Maďarskom.

Maďarsko je na úrovni NUTS II členené na 7 regiónov (Stredné Zadunajsko, Západné Zadunajsko, Južné Zadunajsko, Južná Panónska panva, Severná Panónska panva, Severné Maďarsko a Peštianska župa) a na úrovni NUTS III na 19 žúp (okrem Peštianskej župy každý z regiónov zahŕňa v sebe 3 župy).

V prípade, že partnerstvá skúmame podľa regiónov, môžeme konštatovať, že najviac partnerských obcí a miest sa nachádza na Strednom Zadunajsku, je ich 29, čo je tretina všetkých maďarských partnerstiev NSK. Ďalej nasledujú regióny Južné Zadunajsko (15 partnerstiev, 17,2% všetkých partnerstiev) a Peštianska župa (14 partnerstiev, 16%), Západné Zadunajsko, Severné Maďarsko a Južná Panónska panva (všetky po 9 partnerstiev, 10,35%) a nakoniec Severná Panónska panva (2,46%).

V Euroregióne Váh-Dunaj-Ipeľ (tvorený je NSK a maďarskými župami Komárom-Esztergom a Pest) je vytvorených 43 partnerstiev, čo predstavuje 49,4 % zo všetkých partnerstiev NSK.

V rámci žúp mala najvyšší počet partnerstiev Komárňansko-ostrihomská (16 partnerstiev, 18,4% z celkového počtu maďarských partnerstiev). Za ňou nasledovali župy Peštianska (14 partnerstiev, 16%), Veszprémska (11 partnerstiev, 12,6%), Šomodská (9 partnerstiev, 10,3%), Boršodsko-abovsko-zemplínska (5 partnerstiev, 5,8%), Rábsko-mošonsko-šopronska, Békešská, Novohradská, Báčsko-malokumánska a Zalianska (všetky po 4 partnerstvá, 4,6%). Menší počet partnerstiev udržujú župy Baranská, Tolnianska (obe po 3), Stoličnobelehradská a Jasovsko-veľkokumánsko-solnocká (obe po 2). Najmenší počet partnerstiev mali župy Congradska a Vašská. Župy bez partnerstiev s NSK sú Sabolčsko-satmársko-berežská, Hajdúcko-bihárska a Hevešská župa.

Komárňansko-ostrihomská župa mala najviac partnerstiev v okrese Nové Zámky (7 partnerstiev, 44% z celkového počtu maďarských partnerstiev v župe) a v okrese Komárno (6 partnerstiev, 37,5%). Peštianska župa mala najviac partnerstiev v okrese Levice (7 partnerstiev, 50%) a v okrese Nitra (4 partnerstvá, 28,6%). Veszprémska župa zas v okrese Šaľa (4 partnerstvá, 36,4%) ďalej z okresov Komárno a Nitra (obe po 3 partnerstvá, 27,3%). Šomodská župa mala najviac partnerstiev z okresov Nové Zámky a Šaľa (3 partnerstvá, 33,3%) a z okresu Nitra (2 partnerstvá, 22%). Boršodsko-abovsko-zemplínska župa (3 partnerstvá, 60%) a Baranská župa (2 partnerstvá, 66,6%) mali najviac partnerstiev z okresu Šaľa. Rábsko-mošonsko-šopronska župa, Báčsko-malokumánska župa (obe po 3 partnerstvá, 75%) a Zalianska župa (2 partnerstvá, 50%) mali najviac partnerstiev z okresu Komárno. Békešská a Novohradská župa (obe po 2 partnerstvá, 50%) mali najviac partnerstiev z okresu Levice.

NSK má v súčasnosti rozvinuté aj partnerské kontakty s 10 regiónmi 8 štátov (tab. 2). Ako prvé vytvoril NSK partnerstvo s Provinciou di Cremona z Talianska, až po tom s Komárňansko-ostrihomskou a Veszprémskou župou z Maďarska. Postupne boli ďalej vybudované kontakty s regiónmi Bieloruska, Francúzska, Českej republiky, Srbska, Poľska a Bulharska. Zaujímavé je, že s Českou republikou bola podpísaná partnerská zmluva oveľa neskôr, ako s Talianskom, hoci predošlý spoločný štát Čechov a Slovákov, podobný jazyk a spoločná história by na to poskytovala dobrý základ.

Záver

Partnerská spolupráca miest a obcí predstavuje hodnoty ako priateľstvo, spoluprácu medzi ľuďmi, predstavuje príležitosť na vzájomné poznávanie odlišných zvykov a kultúr, na zdieľanie problémov, výmenu názorov a porozumenie odlišným názorom v oblastiach spoločného záujmu. Dobré sa vyvíjajúca spolupráca môže so sebou priniesť veľa výhod nielen pre obec samotnú, ale aj pre miestne spoločenstvo. Treba však poznamenať, že partnerská spolupráca bez aktívneho zapojenia občanov obce nemá perspektívu.

Partnerská spolupráca NSK je na dobre rozvinutej úrovni, a to aj z toho dôvodu, že pre rozvoj medzinárodnej spolupráce má výhodné podmienky.

Tab. 2: Partnerské regióny Nitrianskeho samosprávneho kraja v roku 2012

Table 2: Partnership regions of the Nitra Self-governing Region in 2012

Č.	Štát	Počet	Územie	Dátum vzniku
1	Bieloruská republika	1	Minská oblasť	11. 8. 2004
2	Bulharská republika	1	Vračanský kraj	1. 6. 2008
3	Česká republika	1	Kraj Vysočina	19. 4. 2006
4	Francúzska republika	2	Departement L'oise	25. 9. 2006
			Departement Champagne-Ardenne	23. 6. 2005
5	Chorvátska republika	1	Viroviticko-podravská župa	9. 11. 2010
6	Maďarsko	2	Komárňansko-ostrihomská župa	13. 11. 2003
			Veszprémska župa	19. 10. 2004
7	Poľská republika	1	Lubuské vojvodstvo	17. 4. 2008
8	Ruská federácia	1	Orlovská oblasť	5. 8. 2011
9	Srbská republika	1	Zlatiborský okruh	4. 12. 2007
10	Talianska republika	1	Provincia di Cremona	19. 8. 2003

Zdroj: <http://www.unsk.sk/showdoc.do?docid=1428>, 2012

Výhodou je tranzitná poloha kraja v rámci štátu aj v rámci Európy. Zvlášť intenzívne sú partnerstvá medzi Slovenskom, Maďarskom, Českom a Poľskom, ktoré sú zamerané na školstvo, kultúru, samosprávu, hospodárstvo, cestovný ruch aj na šport. Regionálny rozvoj je náročný na finančné aj ľudské zdroje, preto pre jeho zefektívnenie je nevyhnutná korektná spolupráca všetkých subjektov, ktorí sa ho zúčastňujú. Vytvorením nových a prehľbovaním existujúcich vnútroštátnych aj zahraničných partnerstiev je možné vo veľkej miere prispieť k rozvoju každého regiónu.

Literatúra

Balko, D. – Kramáreková, H. – Dubcová, A. 2008. Stratégia budovania zahraničných vzťahov a cezhraničnej spolupráce Nitrianskeho samosprávneho kraja. Nitra : Regionálne združenie Váh - Dunaj - Ipeľ, 2008. 62 s.

Hrivňák, Ľ. red. 2001. Spoločná vec. Bratislava : PHARE, 2001. 125 s. PHARE 9808-04-01/007

Rajčáková, E. 2009. Regionálny rozvoj a regionálna politika Európskej únie a

Slovenska. Bratislava : Geo-grafika, 2009. s. 133. ISBN 978-80-89317-09-7

Obce.info. [online]. 2012. Dostupné na internete: <<http://www.obce.info/Slovensko/Nitriansky-kraj>>

Program rozvoja NSK 2012-2018. Nitra : ÚNSK. [online]. 2012a. Dostupné na internete: <<http://www.unsk.sk/showdoc.do?docid=176>>

Zahraničné partnerské regióny NSK. Nitra : ÚNSK. [online]. 2012b. Dostupné na internete: <http://www.unsk.sk/showdoc.do?docid=1428>

PARTNERSHIPS AND THEIR ROLE IN REGIONAL DEVELOPMENT OF THE NITRA SELF-GOVERNING REGION

Summary

Partnership of the Nitra Self-governing Region (NSGR) is on well-developed level because development of international cooperation has in NSGR competitive conditions (e.g. transit location within the country and also in Europe). Particularly intensive are partnerships between Slovak, Hungary, Czech Republic, and Poland which are focused on education, culture, government, economy, tourism, and sport.

In the NSGR we identified 175 different partnerships of which 66 represented partnerships of towns and 109 partnerships of municipalities of which 14 were domestic partnerships. NSGR maintains partnerships with 18 countries. Half of partnerships by states were partnerships with Hungary (50%), Czech Republic (13%), domestic partnerships and partnerships with Romania (8%) and Poland (6%), partnerships with Serbia, Germany and France accounted for 2%. Other partnerships (with Australia, Finland, Netherlands, Croatia, Macedonia, Slovenia, United Kingdom, Italy, Ukraine, United States - more than 2 partnerships) accounted for 9% of the total number of partnerships. Within NSGR by districts, we can conclude that most of partnerships were created in the districts of Nové Zámky and Šaľa (21%), Komárno (17%), Levice (16%), Nitra (15%), in the districts of Zlaté Moravce and Topoľčany (5 %). From 15 towns of NSGR, 13 maintain contacts with 18 countries, towns of Šurany and Hurbanovo don not have partnership. We identified 66 partnerships of towns of which 5 were domestic. Towns are focused on the Czech Republic (24%) and Hungary (23%). Forty-five municipalities of the NSGR maintain contacts with 12 countries. We found out 109 partnerships of municipalities of which 9 were domestic. Municipalities are mainly focused on Hungary (73%). Currently, NSGR maintains a partnerships with 10 regions of eight countries.

Regional development is demanding on financial and human resources. by creating new and deepening partnerships, it is possible to greatly contribute to the development of each region.

RNDr. Hilda Kramáreková, PhD., Gabriela Szabóová

Katedra geografie a regionálneho rozvoja FPV UKF v Nitre

Trieda A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

E-mail: hkramarekova@ukf.sk